

## เดี่ยวจะเข้ทะแย สามชั้น

Tayae Sam Chan, the Jakhe Solo Piece

ณรงค์ เขียนทองกุล<sup>1\*</sup>Narong Kiantongkul<sup>1\*</sup>

## บทคัดย่อ

เพลงทะแย เดิมเป็นเพลงสองชั้น เรียกว่า “ทะแยกลองโยน” พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร หรือ ครูมีแขก) ได้แต่งขยายขึ้นเป็นเพลงสามชั้นสำหรับใช้บรรเลงรับร้อง ต่อมาสังคีตอาจารย์ดนตรีไทยนิยมนำไปทำทางเดี่ยวบรรเลงด้วยเครื่องมือชนิดต่าง ๆ เช่น ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก ซอด้วง ซอสามสาย เป็นต้น ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าเพลงทะแย สามชั้น ซึ่งเป็นเพลงขนาด 2 ท่อน ท่อน 1 มี 4 จังหวะหน้าทับปรบไก่ ท่อน 2 มี 6 จังหวะหน้าทับปรบไก่ มีทำนองที่สามารถทำเป็นเพลงเดี่ยวจะเข้ที่ใช้กลวิธีการบรรเลงขึ้นสูงที่แสดงอัตลักษณ์ของการดีดจะเข้ได้ ผลการวิจัยพบว่า 1. โดยการนำทำนองทางฆ้องวงใหญ่สามชั้นมาเป็นฐาน ผู้วิจัยสามารถประดิษฐ์เพลงทะแย สามชั้นเป็นทางจะเข้สำหรับบรรเลงร่วมวงได้ ต่อจากนั้นจึงพัฒนาเป็นเพลงเดี่ยวจะเข้ต่อไป โดยใช้กลวิธีการบรรเลงแบบโบราณและการผูกกลอนเพลงขึ้นใหม่เพื่อให้เกิดความไพเราะสละสลวย 2. ในการบรรเลงเพลงเดี่ยวจะเข้ทะแย สามชั้น สามารถใช้กลวิธีหรือเทคนิคขึ้นสูงในการดีดจะเข้ของครูโบราณ เช่น การสะบัดสองเสียง สามเสียง การดีดกระทบสาย การรูดเสียง การขยี้ เป็นต้น ได้อย่างวิจิตรพิสดารเต็มศักยภาพของเครื่องดนตรี

## ABSTRACT

Tayae was originally a songchan song titled Tayae Klongyon, extended into a samchan to accompany a vocalist by Phra Praditphairoh (Me Duriyangkun or Kru Mekank). Later on the song was adapted into solo performance with several kinds of musical instruments, such as Ranat Ek, Ranat Thum, Khong Wong Yai, Saw Duang, and Saw Samsai. The researcher hypothesized that this song, which comprises two verses, with four and six Nathap Propkai respectively, was suitable to be developed into a perfect solo piece for Jakhe in which several Jakhe master performing techniques could be applied. The research found that: 1. Basing on Khong Wong Yai basic melody, the melody could be varied into the one specifically for Jakhe in an ensemble. After that, the melody was developed into the one to be performed with Jakhe alone by means of former popular techniques in combination with the creation of additional melody to beautify it. 2. In performing Tayae Sam Chan as a Jakhe Solo Piece, such extended playing techniques of a Jakhe as discovered by our master musicians could be exquisitely applied to fulfill the capacity of the instrument itself.

Key Words: Tayae Sam Chan, the Jakhe Solo Piece

\* Corresponding author; e-mail address: nkiantongkul@hotmail.com

<sup>1</sup>ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900<sup>1</sup>Department of Music, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok 10900

## คำนำ

เพลงเดี่ยวจัดเป็นประเภทเพลงไทยประเภทหนึ่งที่ยอมรับเพลงเพื่อการฟังก่อเกิดสุนทรีภาพของผู้ฟัง และนักดนตรีไทย อีกทั้งยังเป็นเพลงประเภทที่แสดงความสามารถของนักดนตรีในการบรรเลง เพลงเดี่ยวมีคุณลักษณะที่นักดนตรีจะต้องมีทักษะและฝึกฝนมาอย่างดี เพราะผู้ประพันธ์เพลงจะคิดทางเพลงให้เหมาะสมกับกับการบรรเลงเครื่องดนตรีในแต่ละชนิด ในอดีตได้มีการคิดประดิษฐ์ทำนองเพลงแต่ละเครื่องมือ แต่มีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะจะเข้ มีเพลงเดี่ยวที่นิยมกันนั้น ได้แก่ เพลงลาวแพน เพลงจีนขิมใหญ่ เพลงฉิ่งมุล่ง

สำหรับการบรรเลงเดี่ยวดนตรีไทยอย่างใดอย่างหนึ่งในจำพวกที่บรรเลงทำนอง เช่น ปี่ กระจับปี่ ขลุ่ยวง ซอด้วง ซออู้ จะเข้ แต่เพียงคนเดียว ส่วนเครื่องดนตรีจำพวกบรรเลงกำกับจังหวะ เช่น ฉิ่ง โทน รำมะนา สองหน้า ถึงแม้ว่าร่วมบรรเลงไปด้วยกัน นับว่าเป็นการบรรเลงคนเดียว และยังคงเรียกว่า เดี่ยว มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เพื่อเป็นการอวดทาง คือ วิธีการดำเนินทำนองที่มีความพลิกแพลง มีวิธีโลดโผนตามสมควรแก่เครื่องดนตรีชิ้นนั้น
2. เพื่ออวดความแม่นยำ คือ จะต้องแม่นยำในการจดจำทำนองและวิธีการบรรเลงทุกอย่างโดยไม่ผิดพลาด
3. เพื่ออวดฝีมือ คือ มีวิธีการบรรเลงต่าง ๆ ไม่ว่าจะโลดโผนหรือยากเพียงไร ก็สามารถบรรเลงได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง ทุกวรรคตอน (มนตรี ตราโมท, 2531: 5)

เพลงทะเลแยะ สามชั้น เป็นเพลงเก่า สำหรับคนตีระนาดเอกใช้เพลงนี้สำหรับไล่ระนาด (ตีระนาดตอนเช้าเป็นเวลานาน ๆ) ภายหลังจึงมีครูดนตรีได้ประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวสำหรับอวดฝีมือกัน (มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญู, 2523: 558)

ความคิดสร้างสรรค์นับเป็นความสามารถที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งมีคุณภาพมากกว่าความสามารถด้านอื่น ๆ และเป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมความก้าวหน้าของประเทศชาติ สำหรับการสร้างสรรค์ผลงานด้านดนตรีเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายอย่าง ปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานดนตรี ได้แก่ ความเชื่อ ศาสนา วิถีชีวิต และเทคโนโลยี ในระดับขั้นนี้จะอธิบายถึงปัจจัยในการสร้างสรรค์ผลงานด้านดนตรีจากวิถีชีวิตและเทคโนโลยี

แนวความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยได้นำแนวทางของอเล็กซานเดอร์ ออสบอร์น ได้ใช้แนวคิดเรื่องเทคนิคการสร้างสรรค์ โดยใช้แผ่นตรวจสอบเพื่อปรับปรุงผลิตภัณฑ์ใหม่ มี 9 แนวทาง คือ 1. เอาไปใช้อย่างอื่นได้หรือไม่ 2. ดัดแปลงใช้อย่างอื่นได้หรือไม่ 3. ปรับเปลี่ยนได้หรือไม่ 4. เพิ่มขยายได้หรือไม่ 5. ลดหดได้หรือไม่ 6. ทดแทนได้หรือไม่ 7. จัดใหม่ได้หรือไม่ 8. สลับได้หรือไม่ 9. ผสมรวมได้หรือไม่

เทคนิคเหล่านี้ช่วยให้สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ในการผลิตสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการยึดสูตรโบราณ แล้วนำเทคนิคการสร้างสรรค์ของอเล็กซานเดอร์ ออสบอร์น ทำให้ภูมิปัญญาไทยก้าวไกลทัดเทียมภูมิปัญญาโลกได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545: 120-123)

การประพันธ์เพลงเดี่ยวจะเข้ เพลงทะเลแยะสามชั้น กรอบแนวคิดในการประพันธ์นั้นมีแนวทางยึดหลักการประพันธ์เพลงไทยของอาจารย์มนตรี ตราโมท ได้จำแนกไว้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ การประพันธ์จากความคิด

สุนทรียของผู้ประพันธ์ 2. การประพันธ์โดยการเปลี่ยนแปลง ตกแต่งจากทำนองเดิม 3. การประพันธ์โดยการยืดขยายและตัดลง (ปกรณัม รอดช้างเผื่อน, 2549: 7)

ส่วนของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับแนวคิดของสอวรินทร์และหลักการประพันธ์เพลงไทยของอาจารย์มนตรี ตราโมท มาใช้ในการคิดประดิษฐ์การประพันธ์เพลงเดี่ยวจะเข้ใหม่ เพลงทะเล สามชั้น สำหรับให้นักดนตรีไทยจะเข้ได้มีเพลงเดี่ยวใหม่เพิ่มขึ้นในการบรรเลง เพื่อให้ได้วรรรทางดนตรีโดยมีการสอดแทรกกลวิธีหรือเทคนิคพิเศษในลักษณะรูปแบบเดิม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากครูผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับจะเข้ที่มีชื่อเสียง 3 ท่าน คือ นางมหาเทพกษัตริย์สมุห (บรรเลง สาคริก), ครูแอบ ยูวณวิชัย, ครูทองดี สุจริตกุล และผู้วิจัยได้คิดประดิษฐ์ทำนองและเทคนิคบางส่วนที่มีสำนวนใหม่แตกต่างจากของเดิมอีกส่วนหนึ่ง มารวมและปรับให้ได้วิธีการบรรเลงเดี่ยวเพิ่มขึ้นจากเดิม คือ ใช้การสะบัดทำนองเพลงและการติดทำนองลัดจังหวะแบบระนาดทุ้ม

## อุปกรณ์และวิธีการ

วิธีการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลสถานที่ต่าง ๆ
  - 1.1 ข้อมูลเอกสาร ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน
  - 1.2 ข้อมูลเสียงและโน้ตเพลง ได้แก่ <https://www.youtube.com> และ <https://www.thaikids.com> หอสมุดดนตรี ท่าวาสุกรี มุลินนิทรวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญดนตรีไทย ได้แก่ ครูธลัก โปธิ์สามต้น ครูหยด ผลเกิด ครูสิงหล สัจจัย และครูเสียมลักษณ์ สัจจัย
3. การนำข้อมูลมาเรียบเรียง จัดการวิเคราะห์และการสังเคราะห์เพื่อการประพันธ์เพลงเดี่ยวจะเข้ ทะแย สามชั้น โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการประพันธ์เพลง มีวิธีการดังนี้
  - 3.1 เริ่มต้นด้วยการกำหนดโครงสร้างเพลง นำทำนองเพลงทะเล สามชั้น ทางซ็องใหญ่ เป็นโครงสร้างหลักของการประพันธ์ เพื่อเป็นกรอบการสร้างทำนอง
  - 3.2 การแปรทำนองจากทำนองซ็องใหญ่ให้เป็นให้ทำนองจะเข้ที่ใช้ในการบรรเลงรวมวงเครื่องสายไทย หรือวงมโหรี
  - 3.3 การนำทำนองเพลงทะเล สามชั้น ทางจะเข้ สำหรับรวมวงมาประพันธ์ให้เป็นทางเดี่ยวสำหรับจะเข้ โดยการประดิษฐ์ทำนองให้มีความซับซ้อนโดยกลวิธีหรือการติดเทคนิคพิเศษ เช่น การติดสะบัด การติดกระทบสาย การติดเก็บขยี้ เพื่อแสดงความสามารถของผู้บรรเลง

## ผลและการวิจารณ์

ผลของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประพันธ์เพลงเดี่ยวจะเข้ทะเล สามชั้นได้สำเร็จ โดยทำนองเพลงแบ่งเป็น 2 ท่อน ประกอบด้วย ทำนองสามชั้น ท่อน 1 เที้ยวหวาน มีขนาดความยาว 4 จังหวะหน้าทับปรบไ้ เที้ยวเก็บ มีขนาดความยาว 4 จังหวะหน้าทับปรบไ้ ท่อน 2 เที้ยวหวาน มีขนาดความยาว 6 หน้าทับปรบไ้ เที้ยวเก็บ มีขนาดความยาว 6 จังหวะหน้าทับปรบไ้ โดยใช้กลวิธีการบรรเลงแบบโบราณ รูปแบบกลวิธีการติดจะเข้ที่ใช้ในเพลงเดี่ยวทะเล มีทั้งหมด 10 อย่าง ได้แก่ การสะเดาะ การสะบัดสองเสียง การสะบัดสามเสียง การติดกล้ำเสียง

การติดกระทบสามสาย การติดทิงนอยคู่แปด การติดทิงนอยรูดยสายลวด การย่อเสียง การรูดยเสียง การขยี้ เป็นต้น และการผูกกลอนเพลงขึ้นใหม่โดยผู้วิจัยเพื่อให้เกิดความไพเราะสละสลวยเหมาะสมกับการติดเดี่ยวจะเข้ เมื่อประพันธ์เพลงเดี่ยวจะเข้ ทะแย สามชั้นเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยได้นำผลงานให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบผลงาน จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ พันโทเสนาะ หลวงสุนทร ศิลปินแห่งชาติ ท่านเชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยและการประพันธ์เพลงไทย ครูศิริ วิชเวช ศิลปินแห่งชาติ เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยและการขับร้องเพลงไทย เพลงเสภา การเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย ครูระวีวรรณ ทับทิมศรี วิทยาสถิตศิลปินเชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยเครื่องดนตรีจะเข้ ทั้งสามท่านได้ตรวจผลงานประเมินผลให้เพลงเดี่ยวจะเข้เป็นเพลงเดี่ยวจะเข้ที่ถูกต้องตามแบบฉบับของดนตรีไทยและให้นำไปใช้ในการเรียนการสอนนิสิตสาขาวิชาดนตรีไทย ระดับปริญญาตรีของภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ ผู้วิจัยได้บันทึกเสียงต้นฉบับในห้องบันทึกของคุณชัยพร จิรจิตโกศล เป็นรูปแบบซีดี

### สรุป

การวิจัยครั้งนี้ได้ผลลัพธ์เป็นผลงานเพลงเดี่ยวจะเข้ทะแย สามชั้น ประพันธ์โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณรงค์ เขียนทองกุล ประกอบด้วยทำนองสามชั้น ท่อน 1 มี 2 เที้ยว เที้ยวหวานเที้ยวเก็บ ท่อน 2 มี 2 เที้ยว เที้ยวหวานเที้ยวเก็บเช่นกัน ได้นำผลงานเผยแพร่ลง [https://www.youtube.com/watch?v=6X3kyWsq\\_9A](https://www.youtube.com/watch?v=6X3kyWsq_9A) และนำเพลงนี้ไปใช้ในการเรียนการสอนรายวิชา 01385431 เครื่องดนตรีเอก 7 ภาคต้น ปีการศึกษา 2558-2559

### กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทย ประกอบด้วยครูฉลาก โปธิสามต้น ครูหยด ผลเกิด ครูสิงหล สังข์จ้อย ครูเลี่ยมลักษณ์ สังข์จ้อย ในความกรุณาให้ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับเพลงทะแยและบริบท อาจารย์บุญส่ง ธรรมวงนิษฐ์ กรุณาแนะนำเรื่องการเขียนโน้ตสากลเพลงเดี่ยวจะเข้ และอาจารย์จักรี มงคล อนุเคราะห์ให้ยืมจะเข้ครุยบรรณ ในการบันทึกเสียงต้นฉบับเพลง คุณชนรรค์ ชัยกุล ให้ข้อมูลทางช่องเพลงทะแย สามชั้น ที่ถ่ายทอดจากครูประมวล อรรถชีพ และคำแนะนำทั่วไปในเรื่องปีพาทย์ที่นำมาใช้ในงานวิจัยขึ้นนี้ นายนาัฐคุณ ถาวรปิยกุล ช่วยดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารงานวิจัยให้เรียบร้อยอย่างดี

ขอบคุณนิสิตสาขาวิชาดนตรีไทยที่ช่วยในการบันทึกเสียงต้นฉบับเพลงเดี่ยวจะเข้ เพลงทะแย สามชั้น ได้แก่ นายไพฑูรย์ ผ่านพงษ์ นายเอกสิทธิ์ พรหมเตจา นายปวเรศ ฝั่งรอด นายพีรพันธ์ กาญจนโหดัทศ นายชุติวัดมนั มะโนรัตน์ และนิสิตสาขาวิชาดนตรีไทยที่ไม่ได้เอ่ยนาม แต่ให้ความช่วยเหลือในงานวิจัยฉบับนี้

### เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2545. **การคิดเชิงสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: ชัคเซสมิเดีย.
- ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์. 2532. **สารานุกรมเพลงไทย**. กรุงเทพฯ: Dr.Sax.
- ปกรณ รอดช้างเผื่อน. 2549. **งานประพันธ์เพลงเดี่ยว เพลงทยอยเดี่ยว สำหรับจะเข้**. งานวิจัยกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี ตราโมท. 2531. **ศัพท์สังคีต**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์. 2523. **ฟังและเข้าใจเพลงไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยเชชม.
- มานพ วิสุทธีแพทย์. 2533. **ดนตรีไทยวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- สงัด ภูเขาทอง. 2539. **การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: Dr.Sax.